

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*В. В. Галанець, к. держ. упр., доцент, Національний університет «Львівська політехніка»,
volodymyr_halanets@ukr.net, orcid.org / 0000-0001-9348-6211,*

*А. В. Колодій, к. е. н., доцент, Львівський національний аграрний університет,
a_kolodij@ukr.net, orcid.org / 0000-0002-9320-6379*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: спостереження, порівняння, загального й особливого – при визначенні рівня забезпеченості населення сільськогосподарськими угіддями та ріллею, визначенні структури сільськогосподарських угідь України та інших країн світу; аналізу й синтезу – при дослідженні шляхів та методів реалізації державної підтримки агровиробників.

Результати. Сільське господарство є надзвичайно ризикованою сферою діяльності. Ключовим для успішного господарювання є раціональне використання наявного ресурсного потенціалу. В кожній країні такий потенціал в аграрній сфері економіки становлять землі сільськогосподарського призначення. У сучасних ринкових умовах господарська діяльність в аграрній сфері економіки України вимагає постійного контролю за багатьма чинниками зовнішнього характеру. Вони можуть генерувати різноманітні впливи, як позитивного, так і негативного характеру на діяльність суб'єктів господарювання, котрі можуть слугувати передумовами виникнення ризиків, на які держава повинна реагувати, здійснювати правову, інвестиційну, економічну та фінансову підтримку агровиробників, інструменти котрої охоплюють сфери кредитування, страхування, оподаткування, заходи інституційного характеру.

Новизна. Проаналізовано вартість земель сільськогосподарського призначення у європейських країнах, обґрунтовано застереги щодо можливих ризиків інституційного характеру, які пов'язані з відкриттям ринку землі в Україні. Продемонстровано зміни, внесені до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Практична значущість. Досліджено ризики, які виникають в ході здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання в аграрній сфері економіки, зокрема: виробничі, цінові, ринкові, фінансові, інституційні ризики. Дієвою допомогою вітчизняним аграрним виробниками має стати розробка та реалізація державною системою заходів щодо нівелювання зазначених ризиків в аграрній сфері економіки.

Ключові слова: аграрний сектор економіки, ризики, держава, сільськогосподарські угіддя, ринок землі, агровиробники.

Постановка проблеми. Загальновідомо що, аграрний сектор економіки вирізняється своєю специфікою. Результати діяльності у ньому набагато більше залежать від природно-кліматичних умов, аніж будь-яких інших галузей економіки. Одним з першочергових завдань аграрної діяльності є нівелювання таких негативних впливів. Навіть застосування сучасних агротехнічних інновацій не дозволяє впевнено передбачити

рівень успішності діяльності суб'єкта господарювання. Надто значною є залежність галузі від погодних та кліматичних умов, стихійних природних явищ. Невизначеність, породжена погодними умовами, врожайністю, цінами, державною політикою, світовими ринками та іншими факторами, що впливають на сільське господарство, може спричинити значні коливання в доходах суб'єктів господарювання.

З огляду на необхідність підтримки вітчизняних агровиробників та забезпечення країни продовольством як важливого чинника національної безпеки, зокрема і в умовах пандемії коронавірусу, активна роль держави в управлінні ризиками є затребуваною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управлінню ризиками в аграрному секторі економіки присвячені дослідження багатьох вчених, зокрема: Євтушенко Г. В. [1], Гришової І. Ю. [2; 3], Галицького О. М., Дяченко О. П. [4], Давидюк О. О. та інших.

Дослідники вважають, що стихійний ринок не може існувати в умовах цивілізованої держави. Це призводить до серйозних суперечностей у політичному, економічному, соціальному та екологічному житті країни. Тому основний зміст аграрних реформ, які були проведені в Україні, ґрунтується на розвитку та формуванні ринкових відносин в агропромисловому комплексі країни. Стратегія формування ринкової економіки має ґрунтуватися на поєднанні ринкової саморегуляції та державних регуляторних дій, в якій використовуються такі економічні важелі, як ціни, податки, субсидії, кредити, страхування.

Страховання сільськогосподарських ризиків в Україні наразі не можна вважати задовільним. Негативний вплив кліматичних умов, низькі закупівельні ціни на зерно, м'ясо та молочні продукти, призводять до значних збитків, що в свою чергу негативно впливає на темпи обов'язкового страхування врожаю. У економічно розвинутих країнах державна підтримка страхувальників, а в деяких випадках і страховиків є обов'язковою частиною механізму страхування сільського господарства.

З огляду на проведені науковцями дослідження подальшого аналізу потребує удосконалення засобів запобігання ризикам саме в сільському господарстві України.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення ролі держави в управлінні ризиками, напрямів допомоги вітчизняним аграрним виробниками в аграрній сфері економіки.

Сьогодні пандемія коронавірусу ще більше загострила економічну кризу в усіх галузях економіки України, чимало вироб-

ників, зокрема і аграрної сфери зазнають значних збитків. Держава об'єктивно зобов'язана вживати дієві заходи для виходу вітчизняних виробників із кризового стану. Одним з можливих напрямів допомоги вітчизняним аграрним виробниками може стати розробка та реалізація державою системи заходів щодо нівелювання ризиків в аграрній сфері економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних ринкових умовах господарська діяльність в аграрній сфері економіки України вимагає постійного контролю за багатьма чинниками зовнішнього характеру, зокрема: правовими, економічними, політичними, соціальними.

Вони можуть генерувати різноманітні впливи, як позитивного, так і негативного характеру на діяльність суб'єктів господарювання. Здатність не отримувати очікуваний результат, а досягати негативних чи несприятливих результатів – саме так здебільшого трактується поняття терміну «ризик».

Складність класифікації ризиків, які виникають в ході здійснення господарської діяльності, зумовлюється їх різноманітністю. Кількість і різноманітність ризиків надто великі, тому кожен господарюючий суб'єкт має системно підходити до визначення їх складу.

Науковці наводять чимало класифікацій ризиків, згідно з однією із яких розрізняють п'ять загальних видів ризиків [5]: 1) виробничі ризики; 2) цінові або ринкові ризики; 3) фінансові ризики; 4) інституційні ризики; 5) людські/особистісні ризики.

Виробничі ризики обумовлюються невизначеністю процесів природного приросту сільськогосподарських культур та худоби. Погодні умови, хвороби, шкідники та інші чинники безпосередньо впливають як на кількість, так і на якість вироблених товарів.

Цінові або ринкові ризики характеризуються невизначеністю щодо цін на товари, вироблені виробниками, або цін, які вони повинні заплатити за необхідні їм матеріали та сировину. Характер цінового ризику суттєво відрізняється в залежності від товару.

Фінансові ризики виникають, коли агровиробник позичає гроші та створює відповідне зобов'язання погасити борг. Підви-

щення процентних ставок, обмежена доступність кредитів – також є аспектами фінансових ризиків.

Інституційні ризики є наслідком невідзначеності, пов'язаної з діями уряду. Податкове законодавство, нормативно-правові акти щодо використання хімічних речовин, правила утилізації відходів тваринного походження та рівень виплат ціни або доходу – це приклади державних рішень, які можуть мати великий вплив на агробізнес.

Людські або особисті ризики стосуються таких факторів, як проблеми зі здоров'ям або особисті стосунки, які можуть вплинути на бізнес. Аварії, хвороби, смерть та розлучення – приклади особистих криз, які можуть загрожувати бізнесу.

З огляду на непередбачуваний характер впливу ризиків в діяльності суб'єктів господарювання, вони потребують постійного моніторингу та управління.

Управління ризиками можна визначити як певне мистецтво їх аналізу з подальшою організацією заходів щодо їх мінімізації.

У відповідності до міжнародних стандартів вирізняють наступні етапи управлін-

ня ризиками: ідентифікації ризиків, аналізу ризиків, вибору методу управління ризиками, оцінювання ризиків та реакції на результат оцінювання шляхом вибору методу управління ризиками, які спрямовані на забезпечення економічної безпеки.

Коли мова йде про економічні умови сільськогосподарського виробництва, до чинників ризику, варто віднести: стан продуктивних сил у країні, рівень розвитку її економіки, яка фінансово-кредитна політика провадиться, існуючий паритет цін на сільськогосподарську продукцію і на засоби виробництва, розвиток інфраструктури [6].

Сільське господарство є одним із найризикованіших видів діяльності. Пріоритетним завданням розвитку аграрної сфери економіки є раціональне використання наявного ресурсного потенціалу. Основою аграрного потенціалу України є сільськогосподарські угіддя.

Рівень забезпеченості населення сільськогосподарськими угіддями в Україні є високим, поступаючись лише Канаді, Росії, Білорусії та США (за рівнем забезпеченості ріллею – лише Канаді та Росії) – рис. 1.

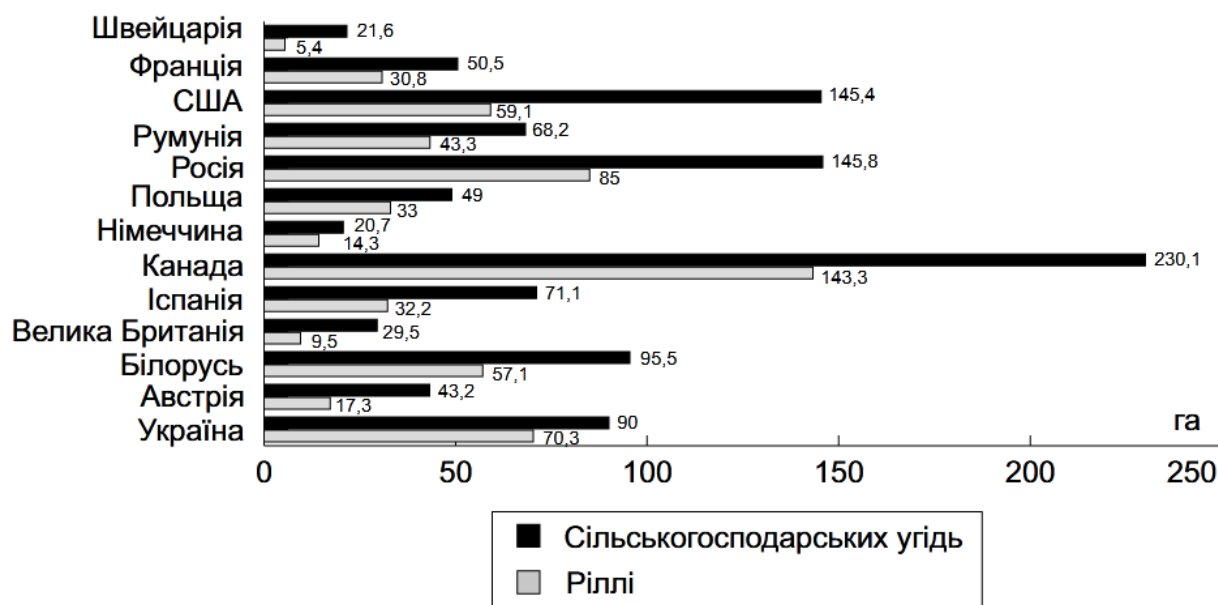

Рис.1. Рівень забезпеченості населення сільськогосподарськими угіддями та ріллею [7]

У структурі сільськогосподарських угідь України рілля займає 78,1 % (32,5 млн. га), що значно більше, ніж у європейських країнах і США (табл. 1). За часткою природних кормових угідь у загальній площі сільськогосподарських угідь (19 %) Україна значно поступається іншим країнам світу – в більшості європейських країн цей показник коливається в межах 30–40 %, а у

Великій Британії і США становить 63,1 і 56,0 % відповідно [7].

Це свідчить про високий рівень освоєння та навантаження на сільськогосподарський ґрунтовий покрив, що підвищує ймовірність виникнення загроз поширення ерозійних процесів і деградації земельного фонду країни.

Таблиця 1

Порівняльна структура сільськогосподарських угідь України та інших країн світу [7]

Країна	Всього с.-г. угідь, млн га	У тому числі	
		рілля, млн га / % у складі с.-г. угідь	природні кормові угіддя, млн га / % у складі с.-г. угідь
Україна	41,6	32,5/78,1	7,9/19
Австрія	3,5	1,4/40	2,0/57,1
Білорусь	9,4	5,6/59,6	3,1/33
Велика Британія	17,6	5,7/32,4	11,1/63,1
Іспанія	30,2	13,7/45,4	10,3/34,1
Канада	73,4	45,7/62,3	27,9/38
Німеччина	17,1	11,8/69	5,2/30,4
Польща	18,7	12,6/67,4	4,0/21,4
Росія	210,2	122,6/58,3	78,0/37,1
Румунія	14,8	9,4/63,5	4,8/32,4
США	426,9	173,5/40,6	239,2/56
Франція	30,3	18,5/61,1	11,1/36,6
Швейцарія	1,6	0,4/25	1,1/68,8

Українські землі характеризуються високим рівнем природного ресурсного потенціалу. Дані X туру агрохімічної паспортизації земель, проведеного у 2011–2015 рр. державним науково-технологічним центром охорони родючості ґрунтів Міністерства аграрної політики та продовольства України «Центрдержродючість», свідчать, що 56 % вітчизняних сільгоспугідь характеризуються вмістом гумусу, вищим за середній (рис.

2,3).

Високий рівень придатності для вирощування всіх традиційних для України зернових культур мають 29,5 млн. га (93,8% загальної площі орних земель). Із них землі, придатні для вирощування озимої пшениці, становлять 27,1 млн. га, ячменю – 28,1 млн. га, кукурудзи – 17,6 млн. га, соняшнику – 14,3 млн. га, цукрових буряків – 7,0 млн. га.

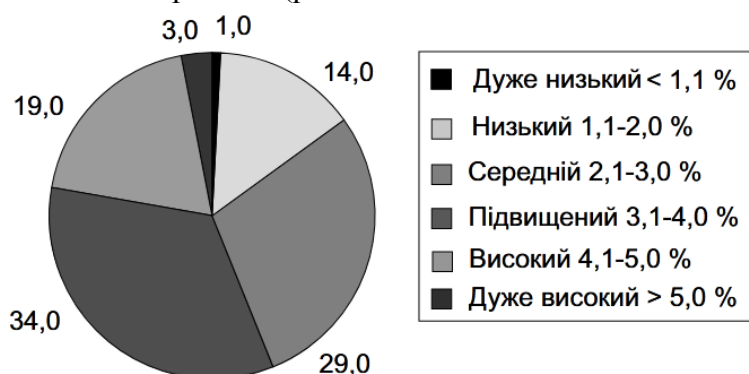

Рис. 2. Розподіл сільськогосподарських угідь за вмістом гумусу, % [7]

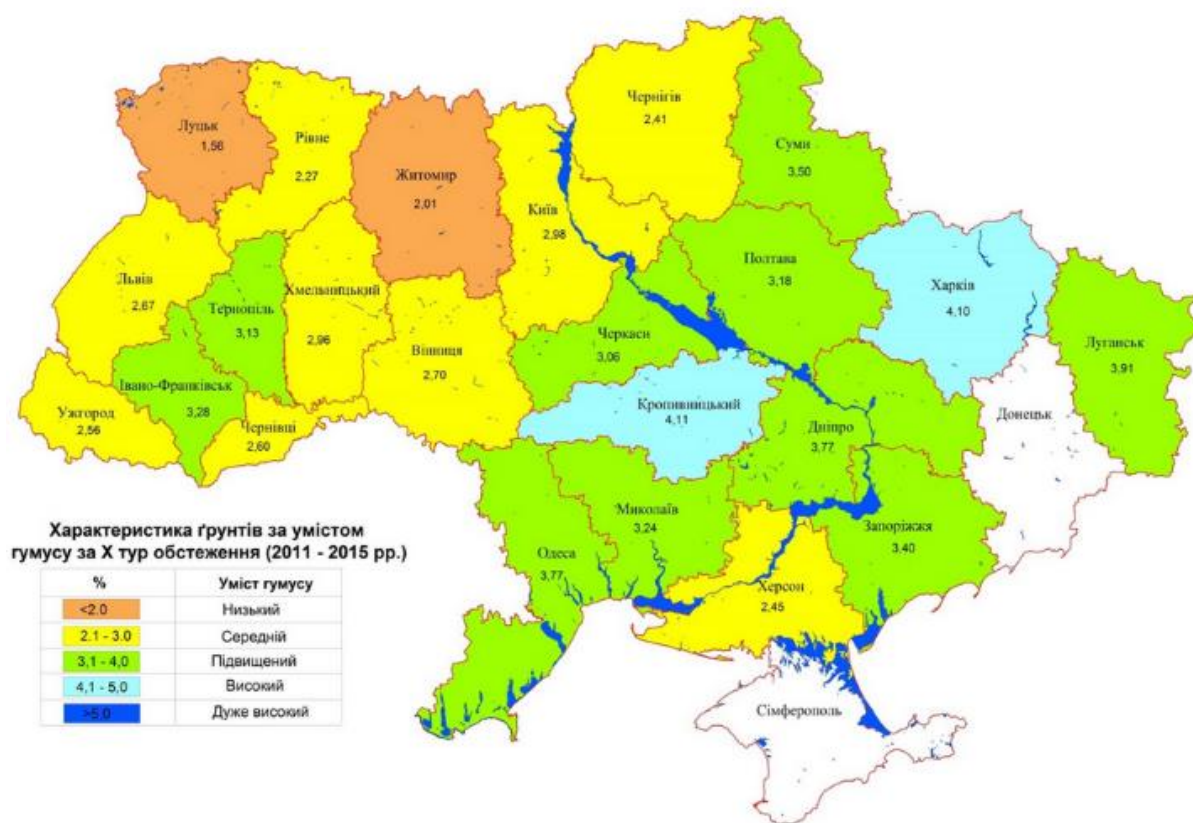

Рис. 3. Вміст гумусу в ґрунтах України %, [7]

28 квітня 2020 року був підписаний Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», який Верховна Рада ухвалила 31 березня 2020 року.

Законом передбачено, що з 1 липня 2021 року громадяни України можуть набувати право власності на земельні ділянки сільгосппризначення площею до 100 га.

Отримати у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть: а) громадяни України; б) юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України та/або держава, та/або територіальні громади; в) територіальні громади; г) держава.

З 1 січня 2024 року можливість придбати у власність земельні ділянки сільгосппризначення отримають юридичні особи, власниками яких є українці. Вони зможуть купувати до 10 тис. гектарів землі. Відповідно до підписаного закону, питання, чи

надавати іноземцям право купувати землю, вирішуватиметься на референдумі.

Багато економістів тривалий час обґрунтовували необхідність впровадження ринку земель сільгосппризначення як єдиного дієвого чинника розвитку агропродовольства. Однак чимало звучало і застережень стосовно високої імовірності можливих зловживань, скуповування земель за безцінь, формування класу латифундистів та ін., якщо процеси запуску ринку земель не будуть жорстко регламентуватися державою.

Проаналізувавши вартість земель сільськогосподарського призначення у європейських країнах, стає цілком очевидною обґрунтованість таких застережень, які можна загалом віднести до групи інституційних ризиків. Так ціна ріллі становить [7]:

- Нідерланди – 62972 євро/га;
- Італія – 40153 євро/га;
- Люксембург – 26030 євро/га;
- Великобританія – 25732 євро/га;
- Ірландія – 21257 євро/га;
- Данія – 21202 євро/га;
- Словенія – 17136 євро/га;

- Іспанія – 12744 євро/га;
- Греція – 12528 євро/га;
- Словаччина – 12000 євро/га;
- Польща – 9100 євро/га;
- Фінляндія – 8326 євро/га;
- Швеція – 7921 євро/га;
- Чехія – 5463 євро/га;
- Угорщина – 4182 євро/га;
- Болгарія – 3937 євро/га;
- Литва – 3516 євро/га;
- Латвія – 2917 євро/га;
- Хорватія – 2809 євро/га;
- Естонія – 2735 євро/га;
- Румунія – 1958 євро/га.

За останні 5 років у всіх країнах-членах ЄС, за винятком Греції, вартість ріллі зростала. Найпомітніше за вказаний період підвищилися ціни у Чехії (утричі), Литві (2,9 рази), Естонії (2,5 рази) та Угорщині (удвічі). Найдорожчі орні землі розташовані у регіоні італійської Лігурії – 108 тис. євро, найдешевші у Південно-західному регіоні Болгарії – 1,2 тис. євро.

Згідно із даними Держгеокадастру нормативна грошова оцінка одного гектару ріллі у середньому по Україні становить 27,5 тис. грн., тобто близько 820 євро. Найдорожче рілля оцінена у Черкаській області – майже 34 тис. грн./га, найдешевше – у Житомирській області – 21,2 тис. грн./га.

Великою є ймовірність скуповування земель на підставних осіб великим бізнесом за безцінь, вкладення ним коштів в актив, який швидко зростатиме в ціні. За таких умов високими є ризики, що безпосередні дрібні та середні агровиробники, фермери, котрі не мають значних капіталів, так і не зможуть придбати у власність необхідні їх земельні ділянки.

Наступними по важливості після інституційних ризиків для аграрної сфери економіки є фінансові ризики.

Оскільки фінансовий ризик пов'язаний з надходженням та використанням коштів, фактори фінансового ризику наприклад для фермерських господарств можуть бути – несприятливі зміни процентних ставок, що перешкоджають використанню інвестиційної складової, відтак – і відсутність доступних кредитних коштів.

Агробізнес є досить капіталомістким. Значна частина основних фондів використо-

вується в короткий термін, але є вузькоспеціалізованою та має тривалий термін окупності;

Нерозвинена система майнового та соціального страхування відіграє вирішальну роль у сільському господарстві оскільки природні та кліматичні умови є досить нестабільними. Страхування таких ризиків може мінімізувати фінансові втрати виробника.

Аналіз шляхів та методів реалізації державної підтримки агровиробників, що практикуються в Україні та за її межами, дозволило виділити основні її види:

– *правову*, інструментами якої є: квоти, санкції, положення, стандарти, ліцензії та антимонопольне законодавство;

– *інвестиційну* підтримку держави, яка забезпечується шляхом залучення вітчизняних та зарубіжних інвестицій у сільськогосподарське виробництво; випуском цінних паперів.

– *економічну*, що втілюється на практиці шляхом встановлення та регулювання цін і тарифів, реалізації спеціалізованих програм. В Україні сьогодні спостерігається значне подорожчання продуктів харчування. За таких умов стабілізація цін на сільськогосподарську продукцію і продовольство на аграрному ринку повинна забезпечувати дохідність сільськогосподарського виробництва, зокрема, шляхом реалізації таких заходів аграрної політики держави, як коригування цін протягом року для стабілізації доходів виробників, сезонна стабілізація цін;

– *фінансову*, інструменти котрої охоплюють сфери кредитування, страхування та оподаткування.

Державна фінансова підтримка агровиробників є недостатньою. Видатки на розвиток агропромислового виробництва формуються, виходячи з фінансових можливостей бюджету та мало кореспондують з реальними потребами розвитку аграрного сектору.

Постановою КМУ від 07 квітня 2021 р. № 315 були внесені певні зміни до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосптоваровиробників [8], зокрема включено наступні види підтримки:

- державну підтримку страхування сільськогосподарської продукції;
- відшкодування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі;
- державну підтримку виробників органічної сільськогосподарської продукції;
- державну підтримку виробників картоплі;
- державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь.

Такі кроки, за умови достатнього фінансового забезпечення, можуть бути дієвими в контексті підтримки вітчизняних виробників аграрної продукції хоча б частково.

Досягнення стратегічних цілей державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства безпосередньо пов'язане із реалізацією комплексу заходів щодо удосконалення форм підтримки, механізмів розподілу та освоєння ресурсів бюджетного фінансування.

Державна фінансова підтримка агропромислового комплексу покликана забезпечити продовольчу безпеку держави та конкурентоспроможність сільсько-господарського виробництва та відіграє важливу роль у сталому розвитку сільського господарства.

Державна підтримка розвитку базових галузей аграрної економіки має надаватися з метою розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників до інвестиційних фондів для довгострокового створення продовольчої безпеки та покращення рівня життя. Перш за все, для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні та підвищення його конкурентоспроможності необхідно упорядкувати процес державного фінансування сільського господарства, забезпечити його значне зростання та ефективність, дотримуючись принципів ринкової економіки та підходів до державного стимулювання відповідно до сільськогосподарському виробництву в інших країнах.

Висновки. Як показує практика сільське господарство є надзвичайно ризикованою сферою діяльності. Ключовим для успішного господарювання є раціональне використання наявного ресурсного потенціалу. В кожній країні такий потенціал в аграрній сфері економіки становлять землі сільськогосподарського призначення.

Прийнятий в Україні Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» і дотепер залишається дискусійним та зароджує сумніви щодо того чи сприятиме він розвитку сільського господарства, чи просто стане черговим прикладом реалізації сумнівних схем і обладунків, головна ціль яких задешево набутти цінний актив економіки країни з метою подальшого перепродажу чи оренди. Високими є ризики, що безпосередні агровиробники, фермери, котрі не мають значних капіталів, так і не зможуть придбати у власність необхідні їм земельні ділянки.

У сучасних ринкових умовах господарська діяльність в аграрній сфері економіки України вимагає постійного контролю за багатьма чинниками зовнішнього характеру. Вони можуть генерувати різноманітні впливи, як позитивного, так і негативного характеру на діяльність суб'єктів господарювання, котрі можуть слугувати передумовами виникнення ризиків, на які держава повинна реагувати, здійснювати правову, інвестиційну, економічну та фінансову, підтримку агровиробників, інструменти котрої охоплюють сфери кредитування, страхування, оподаткування, заходи інституційного характеру.

Література

1. Євтушенко Г. В. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>.
2. Gryshova I., Kopylenko O., Diachenko O. (2018). Leading institutional mechanism of the state regulation and the shadow economy. In: Strielkowski, W. (ed.). Proceedings from MIIM '18: II International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018). Advances in Social Science, Education and Humanities Research, vol. 217, (pp. 60-68). URL: doi: 10.2991/icseal-18.2018.10
3. Gryshova, I. Yu., Mityay, O. V., Gnatyeva T. M. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural

sphere. Український журнал прикладної економіки. – Том 1. – № 2. – 2016. – С. 25–35.

4. Галицький О. М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні / О. М. Галицький, А. І. Лівінський, О. П. Дяченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 3. – С. 93–98.

5. Economic Research Service. U.S. Department of Agriculture. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-practices-management/risk-management/risk-in-agriculture>.

6. Guide to the Body of Knowledge Project Management (PMBOK® Guide). The fifth edition. Project Management Institute, Inc. 2013. 614 p.

7. Земельний Вісник України (електронний ресурс). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zemvisnuk.com.ua/page/vart-st-zemel-ta-kh-orendi>.

8. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосподаровиробників затверджений Постановою КМУ №77 від 8 лютого 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2017-%D0%BF/print>

References

1. Yevtushenko, H.V. (2016). Osoblyvosti upravlinnia ryzykamy v aharnomu sektori ekonomiky. Retrieved from <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>.

2. Gryshova I., Kopylenko O., Diachenko O. (2018). Leading institutional mechanism of the state

regulation and the shadow economy. Strielkowski, W. (Ed.). Proceedings from MIIM '18: II International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018). Advances in Social Science, Education and Humanities Research, vol. 217, (pp. 60-68). Retrieved from doi: 10.2991/icseal-18.2018.10

3. Gryshova, I.Yu., Mityay, O.V., & Gnatyeva, T.M. (2016). Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere. Ukrainskyj zhurnal prykladnoi ekonomiky, T.1., (2). 25-35.

4. Halytskyi, O.M., Livinskyi, A.I., & Diachenko, O.P. (2019). Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm derzhavnoho rehuliu-vannia aharnoho vyrobnytstva v Ukraini. Investysii: praktyka ta dosvid, (3), 93-98.

DOI: [10.32702/2306-6814.2019.3.93](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.3.93)

5. Economic Research Service. U.S. Department of Agriculture. Retrieved from <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-practices-management/risk-management/risk-in-agriculture>.

6. Guide to the Body of Knowledge Project Management (PMBOK® Guide). (2013). The fifth edition. Project Management Institute, Inc. 2013. 614 p.

7. Zemelnyy Visnyk Ukrainy (elektronnyj resurs). Retrieved from <http://zemvisnuk.com.ua/page/vart-st-zemel-ta-kh-orendi>.

8. Poriadok vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia finansovoi pidtrymky sil'hosptovarovyrobnykiv zatverdzhenyj Postanovoiu KМУ №77 vid 8 liutoho 2017 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2017-%D0%BF/print>

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В АГРАРНОЙ СФЕРЕ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

*В. В. Галанець, к. гос. упр., доцент, Национальный университет «Львовская политехника»,
А. В. Колодий, к. э. н., доцент, Львовский национальный аграрный университет*

Методология исследования. Результаты получены за счет применения методов: наблюдения, сравнения, общего и частного – при определении уровня обеспеченности населения сельскохозяйственными угодьями и пашней, определении структуры сельскохозяйственных угодий Украины и других стран мира; анализа и синтеза – при исследовании путей и методов реализации государственной поддержки агропроизводителей.

Результаты. Сельское хозяйство является чрезвычайно рискованной сферой деятельности. Ключевым для успешного хозяйствования является рациональное использование имеющегося ресурсного потенциала. В каждой стране такой потенциал в аграрной сфере экономики составляют земли сельскохозяйственного назначения. В современных рыночных условиях хозяйственная деятельность в аграрной сфере экономики Украины требует постоянного контроля за многими факторами внешнего характера. Они могут генерировать различные воздействия, как положительного, так и отрицательного характера на деятельность субъектов хозяйствования, которые могут служить предпосылками возникновения рисков, на которые государство должно реагировать, осуществляя правовую, инвестиционную, экономическую и финансовую, поддержку агропроизводителей, инструменты которой охватывают сферы кредитования, страхование, налогообложение, меры институционального характера.

Новизна. Проанализированы стоимость земель сельскохозяйственного назначения в европейских странах, обоснованы предостережения относительно возможных рисков инсти-

туционального характера, связанных с открытием рынка земли в Украине. Продемонстрированы изменения внесенные в Порядок использования средств, предусмотренных в государственном бюджете для финансовой поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Практическая значимость. Исследованы риски, которые возникают в ходе осуществления хозяйственной деятельности субъектами хозяйствования в аграрной сфере экономики, в частности: производственные, ценовые, рыночные, финансовые, институциональные риски. Действенной помощью отечественным аграрным производителям должна стать разработка и реализация государством системы мер по нивелированию указанных рисков в аграрной сфере экономики.

Ключевые слова: аграрный сектор экономики, риски, государство, сельскохозяйственные угодья, рынок земли, агропроизводители.

ROLE OF THE STATE IN RISK MANAGEMENT IN THE AGRICULTURAL SPHERE OF ECONOMY OF UKRAINE

V. V. Halanets, Ph. D (Public Administration), Associate Professor, Lviv Polytechnic National University,

A. V. Kolodiy, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv National Agrarian University

Methods. The results were obtained through the use of such methods as: observation, comparison, general and specific – in determining the level of provision of the population with agricultural land and arable land, determining the structure of agricultural land in Ukraine and other countries of the world; analysis and synthesis – when studying the ways and methods of implementing state support for agricultural producers.

Results. Agriculture is an extremely risky business. The key to a successful business is the rational use of the available resource potential. In each country, in the agrarian sector of the economy such potential is made up of agricultural land. In modern market conditions, economic activity in the agrarian sphere of the Ukrainian economy requires constant monitoring of many external factors. They can generate various impacts, both positive and negative, on the activities of business entities, which can serve as prerequisites for the emergence of risks to which the state must respond by providing legal, investment, economic and financial support to agricultural producers, the instruments of which cover the areas of lending, insurance, taxation, institutional measures.

Novelty. The cost of agricultural lands in European countries is analyzed; warnings about possible risks of an institutional nature associated with the opening of a land market in Ukraine are justified; changes introduced to the Procedure for the use of funds provided in the state budget for financial support of agricultural producers are demonstrated.

Practical value. Risks that arise during economic activity by business entities in the agricultural sector of the economy have been investigated, in particular: production, price, market, financial, institutional risks. An effective help to domestic agricultural producers should be the development and implementation by the state of a system of measures to reduce these risks in the agricultural sector of the economy.

Keywords: agricultural sector of the economy, risks, state, agricultural land, land market, agricultural producers.

Надійшла до редакції 05.04.21 р.